

AVTONOMIST

:: Izhaja vsak ponedeljek zjutraj. ::

Celoletna na-
ročnina 120 K,
mesečna 10 „
Posamezne
številke se ra-
čunijo po 2 K.
Inserati
se računajo:
pol str. 800 K,
manjši soraz-
merno. — Pri
malih oglaših
beseda 1 K.

Najnovejše.

VLADNA IN USTAVNA KRIZA.

Zagreb, 12. junija. Vlada zahteva komunistov po ukinjenju obznane in po zopetni otvoritvi delavskih domov ni ugodila. Zato so komunisti sklenili, da bodo sledili vzgledu Radičevcev in hrvaških zajedničarjev in bodo konstituantu zapustili. Ta sklep pa je zaenkrat le provizoričen. Definitivno bo sklepal klub v svoji nadaljni taktiki šele po povratku onih komunističnih poslancev, ki so pred nekaj dnevi odšli v Moskvo.

Tudi zemljoradnik utegnejo ne le glasovati proti vladi in njenemu ustavnemu načrtu, ampak jako verjetno je, da tudi oni odidejo domov. Jugoslovanski klub bo pa počakal tako dolgo z odločitvijo, dokler ne bo končana debata o upravnih razdelitvah države, da na ta način vladnim strankam še v zadnjem trenutku omogoči popustljivost, na kar pa skoro nihče več ne računa. Tako bodo sedeli v konstituenti samo še demokratje in radikali in nekaj muslimanov, vse drugo bo doma.

POSREDOVALNI PREDLOG DR. VOŠNJAKA.

Zagreb, 12. junija. V tukajšnjih političnih krogih smatrajo predlog dr. Vošnjaka, naj se cela država razdeli na „oblasti, okrožja in občine“ kot posredovalen predlog za zблиžanje z opozicijo. Tudi uvodnik v sobotni „Riječi“ tolmačijo istotako, a upanje, da predlog doseže svoj namen, je jako majhno, ker zahtevajo opozicijske stranke temeljito revizijo čl. 95. in 135. ustavnega načrta in ne popuste od svojih principijelnih zahtev pod nikakimi pogoji.

VOLITEV ŽUPANA V MARIBORU.

Maribor, 13. junija. Danes na večer bo volitev župana. NSS je baje napravila pakt z JDS. Da se omogoči izvolitev avtonomističnega župana, bo večina glasovala za levega soc. dem. Viktorja Grčarja, ki edini more dobiti sankcijo kot bivši član srbskega korpusa v Dobrudži. Zadržanje komunistov je še odvisno od direktiv njih vodstva.

DNEVNE VESTI.

(Občinski svetniki ljubljanski), ki pripadajo večini, bodo imeli ta teden več sej, da ugotovijo svoj delovni program. Delavni program bo obsegal v prvi vrsti take točke komunalne politike, na katere se lahko zedinijo vse sedanje večinske stranke. Na ta način upajo doseči sporazum, ki bo izločeval iz občinske politike čisto politična strankarska vprašanja, katerih razpravljanje bi utegnilo dovesti do nesloge v občinski koaliciji, na drugi strani pa bi garantiral delamostnost občinskega zastopa v vseh socialnih in gospodarskih vprašanjih, ki spadajo v občinski delokrog.

(Ljubljana v znamenju „Orla“.) Včeraj je slavilo telovadno društvo „Orla“ v Ljubljani desetletnico svoje šenpeterske podružnice z velikim obhodom po mestu. „Orli“ na konjih, trobentači, godbe, zastave, narodne noše in veliko število udeležencev je dajalo celi prireditvi neke posebne vrste milje. Stari Ljubljančanje so začudeno gledali, kaj to pomeni in kako je to danes mogoče, kar bi bilo po njihovem mnenju pred malo leti še naravnost izključeno. Mi nismo posebni prijatelji ali sovražniki nit Orlov nit Sokolov in pustimo najraje oboje v miru, ampak eno dejstvo moramo le z zadovoljstvom konstatirati in to je, da se je začela Ljubljana razvijati tako, da sme v Ljubljani vsak živeti in delati po svoji volji brez strahu pred terorjem in puhloglavim „preziranjem od zgoraj dol.“ In tudi to je nekaj.

(Milo za drago). Demokratiški listi so dali avtonomistom naziv „rdeči jezuitje“, kar nas seveda niti najmanj ne jezi. Ljudje so pa našli sedaj tudi za glavno centralc naših nasprotnikov svoj naslov. Ko se je namreč v soboto zvečer pomikal orlovski sprevod z lampijoni in z godbo od hotela „Union“ dalje, je nanesel menda slučaj, da so ravno v momentu, ko je sprevod prišel pred uredništvo „Jutra“, zatrobili trobentači in zaigrala godba in se je začelo pri takih prilikah obligatno živijo klicanje. Takrat se je oglašil star Ljubljančan, ki je ta prizor opazoval: „Hudič, ali je spet kakšna „nova kazina“ v Ljubljani?“

(Seznam občin), ki so se izrekle za avtonomijo Slovenije, prinesemo v eni prihodnjih števil, kadar bo popoln. Doslej je sklenjenih že nekaj sto izjav in upamo, da tudi Ljubljana ne bo izostala. Le krepko in pogumno brez strahu naprej!

Znamenite volitve.

Konec centralizma v Ljubljani.

Ljubljana, glavno mesto Slovenije, je vrgla centraliste, to je JDS, ob tla. Zgodilo se je natančno tako, kakor smo mi zapisali v zadnjem „Avtonomistu“: — Zmagala je politična pamet momenta. Vse štiri opozicijske stranke: ljudska stranka, narodno socialistična, komunistična in socialno-demokratska so volile proti dosedanji vladajoči stranki, proti stranki, ki je pri nas v Sloveniji odkrita sonositeljica sedajnega vladnega sistema v Jugoslaviji. To je bil nenaden izbruh nejevolje ljudstva nad sedajnim ustavnim položajem v državi. To je bil krik glavnega slovenskega mesta, ki se hoče degradirati na brezpomembno okrajno mesto. To je bila spontana manifestacija univerzitetnega mesta. To je bil protest deželnega stolnega mesta proti vladajočim gospodarskim razmeram, v katerih se je gledalo na dobrobit kapitalizma in se je povsem zanemarjalo socialne naloge občine. To je bila obsodba različnih „obznani“ in političnega rokomavharstva. Končno pa je spontana složnost štirih različnih političnih strank, ki vse povdarjajo predvsem svoj socialni program, tudi že priznanje našega avtonomističnega načela.

Se v zadnjem trenutku so razne koterije hotele sprečiti vse to in pripomoči centralizmu vsaj v Ljubljani zopet do zmage. Ljudska volja jih je bacnila od sebe. Narodni socialisti so prevzeli vodstvo ljubljanske mestne občine. Na njih je sedaj, da nadaljujejo energično začrtano si pot socialnega, gospodarskega in kulturnega napredka slovenskega ljudstva. Slov. ljudska stranka je brez vseh pridržkov žrtvovala svoje strankarske koristi koristim naroda in je s tem dokumentirala svojo politično zrelost, kar je to ona po rezultatih zadnjih občinskih volitev največja slovenska (61%). Delavska kmetijska republikanska stranka — ki jim pravijo tudi „komunisti“ — je istotako šla proti izumitljivemu „obznani“. Pozitivno je glasovala ta stranka proti centralizmu — pa bodi za kogarkoli. Končno se je socialno-demokratska delegacija kljub težkim okoliščinam v njihovi stranki postavila sijajno. Čast možem!

Prepričani smo, da bo delo nove občinske uprave uspešno. Res je, čez noč se ne more storiti mnogo. Toda sistematično delo v korist ljudstva se bo pokazalo prej ali slej. Nova občinska uprava se mora zavedati avtonomnih pravic mesta. Nikoli in nikdar pa tudi ne sme pozabiti, da je Ljubljana duša in srce cele Slovenije, ki ostani nedeljena in avtonomna. Pozabiti pa tudi ne sme, da je Ljubljana danes univerzitetno mesto in da mora to tudi ostati. Pozabiti ne sme seveda tudi na svoje velike socialne naloge, ki jih Ljubljana doslej ni hotela poznati.

Stari liberalizem je mrtev; zmažu je bila 8. junija v Ljubljani odsekana glava. Njegove noge in šape bodo nekaj časa še bile okoli sebe, toda ne več dolgo. Že zadnje občinske volitve v Sloveniji so jasno pokazale, da je JDS mrtva stranka. V vsej Sloveniji je dobila ta stranka le še 20 odstotkov vseh občinskih odbornikov. Slep in gluha mora biti tisti, ki se ji še prišteva. Ista usoda čaka „Samostojno kmetijsko stranko“, ki je začela svojo mlado politično pot z nemoralnimi kapčijami v Belgradu. Slovensko ljudstvo izpregleduje in se prerodeva. Nove politične orientacije so že tu, čeprav šele v skromnem početku. V tem oziru je bila ljubljanska županska volitev sekularnega političnega pomena za vse Slovence.

Zrak se čisti, pogumno na delo novih nalog! Vse za ljudstvo in njegov dobrobit!

Zmešnjava nad zmešnjo.

Socialistična teorija je v pogledu gospodarske in socialne ureditve človeške družbe v svojem bistvu avtonomistična, pravzaprav celo federalistična. To je pokazala že uredba „pariške komune“ leta 1871. in to so takoj razumeli tudi ruski boljševiki. Ne gre za plemenske razlike, ki jih tudi mi ne moremo pospeševati, temveč za ugotovitev naravnih kulturnih, gospodarskih in socialnih edinic, ki so v celotnem telesu potrebne za uspešno delo in za napredek. Taka edinica je tudi slovensko ljudstvo in v Jugoslaviji in v Italiji. Tudi ne gre za zgodovinske meje. Kaj ima Slovenija danes kakšne zgodovinske meje na zapadu, na severu, na vzhodu? Nima jih! Vendar vlada med socialisti glede našega boja za avtonomijo še velika nejasnost. Nedavno je vodstvo JSDS izdalo neko „navodilo“ svojim občinskim odbornikom glede glasovanja za avtonomijo v občinah. Samoobsebi umevno je,

da bi morali socialisti biti za avtonomijo, to je za večjo svobodo ljudstva. Mi trdimo, da samouprava ljudstva brez vsake zakonodajne pravice, toraj zgolj administrativna pot, sploh niso nobena samouprava. Pričakujemo od socialno demokratičnih odbornikov, da bodo povsod podprli avtonomistično gibanje. — Slednji dokumenti jasno dokazujejo, da vodstvo JSDS v tej reči ni na jasnem. Poslušajmo toraj:

1. Takozvana „tivoljska resolucija“ z dne 21. in 22. novembra 1909 izreka:

„Kot deli velikega enotnega naroda stremimo, da se konstituiramo kot enoten narod, ne glede na vse umetno napravljene državnopravne in politične pregraje, želeči skupno nacionalno-avtonomno kulturno življenje kot svobodna enota v popolnoma demokratični konfederaciji narodov.“

Resolucija jasno izreka, da šteje med ta „veliki enotni narod“ tudi Bolgare!

2. Ustavni načrt socialističnega kluba v konstituenti pravi (§ 136.) „Vsaka pokrajina... voli svojo pokrajinsko... skupščino.“ Nadalje (§ 137.): „Vsaka teh skupščin voli predsednika in odbor iz svoje sredine, ki upravljajo vse državne posle, v kolikor niso njenemu področju izrečno izvzeti...“ In v § 139.: „Samoupravne skupščine so pristojne za izvrševanje in sklepanje o sledečih zadevah: 1. lokalne finance; 2. lokalna javna dela“ itd. itd.

3. Soc. poslanec dr. Korun v konstituenti dne 12. maja t. l.: „Nekateri zagovorniki centralistične ureditve uprave so rekli: „Res je, uprava je slaba, ampak ta uprava je slaba zaradi tega, ker imamo pokrajinske vlade. Te so krive vsemu zlu. Gospodje, to ni točno. Ravno narobe je res. Tiste pokrajine, kjer imamo pokrajinske vlade, so še najboljše upravljane, kjer pa imamo že sedaj upravo centralizirano, se upravlja slabo. Če se je ob postanku naše države storila kakšna napaka, se je storila s tem, da se za Srbijo l. 1918. razven centralne vlade ni ustanovila tudi posebna pokrajinska vlada. Če bi se bilo zgodilo to, bi nam bil prihranjen marsikak upravni nered... Toraj ne to, da imamo pokrajinske vlade je škodovalo upravi, ampak baš nasprotno.“

Če bi se to, kar je v adresi „Narodnega Veča“ z dne 1. decembra 1918 na regenta bilo zahtevano, izpolnilo, da bi pokrajinske vlade dobile tudi svojo kontrolo v pokrajinskih svetih, bi bila ta uprava še veliko boljše, nego je. (Minister Pribečević: „To ni v adresi!“) To je v adresi, gosp. Pribečević! (Poslanec dr. C. Markovič: „Vi ste za avtonomijo?“) Smo, kakor ste čuli iz vsega tega!

4. „Navodilo“ načelstva jug. soc. dem. stranke (Naprej št. 124) občinskim odbornikom stranke glede zadržanja pri izjavah za avtonomijo: „Smo za močno (!) centralno zakonodajo in za najširšo samoupravo tozadevnih enot (kaj je neki to?), ki naj bodo sestavljene le iz vidika geografičnih in gospodarskih potreb (?). Z ozirom na to naše znano stališče ne pripisujemo avtonomističnim izjavam... nikake važnosti.“

Kaj naj po vsem tem stori socialistični občinski odbornik, kadar pride na dnevni red razgovor o avtonomiji? On bo povsem zmešan, če bo poslušal svoje znamenito „vodstvo“. Če je pameten in pošten, bo glasoval za avtonomijo, kakor mu to velevala njegove osebne prepričanje! Zakaj kadar ti tvoj strankarski program ni več jasn za gotove konkretne primere — tedaj bodi tvoje pošteno osebno prepričanje tudi tvoj politični in socialni program!

Jugoslovansko-nemško društvo.

V Frankfurtu ob Majni se je sestavil odbor za ustanovitev „jugoslovansko-nemškega društva“. Ta odbor je sklical pretekli teden ustanovni občni zbor v veliki dvorani frankfurtske trgovske zbornice. V odboru so sledeči gospodje: bankir Henrik Emden, prof. Lommel, bančni ravnatelj Maier, pisatelj dr. Alfonz Paquet, župnik dr. Schwarzlose, dr. Henrik Simon, prof. Trumler, publicist in poslanec Herman Wendel, prof. Žižek (Slovenec) in pa nemški poslanik v Beogradu von Heller. Statuti društva določajo, da ima društvo namen z znanstvenimi predavanji, z literarnimi in muzikalnimi večeri, z razstavami, publikacijami, in z osebnimi informacijami nemški narod seznanjati s kulturo Jugoslovancev in tako graditi kulturni most med obema narodoma.

Na prvem sestanku je predaval vseuč. prof. Emden o historičnem razvoju jugoslovanskih jezikov. Pojem „Jugoslovancev“ je rabil prvi zgodovinar Schlözer kot zem-

ljepisni pojem na koncu 18. in v začetku 19. stoletja. Sedanja jugoslovanska država pa ne obsega vseh jugoslovanskih narodov, ker imajo Bolgari, ki so tudi Jugoslovani, svojo lastno državo. Zvezo med bolgarskim in srbskim jezikovnim debelom tvorijo **Macedonci**, o katerih pa še ni znanstveno ugotovljeno, ali spadajo bolj k Bolgarom ali k Srbom. Na jugoslovanskem ozemlju se nahaja šest različnih knjižnih jezikov, praktičen pomen pa imata le dva: Hrvaški in srbski jezik se razlikujeta skoro le še po črkah, ker rabijo eni cirilico, drugi pa latinico. Tudi slovenski književni jezik se ne razločuje tako zelo od srbohrvaškega, da bi to bila ovira za politično ujedinjenje. Kakšno stališče bodo zavzeli Bolgari napram Jugoslaviji, to bo pokazala bodočnost.

Župnik dr. Schwarzlose je predaval o **gospodarskih razmerah v Jugoslaviji**. Mi si prizadevamo stopiti z Jugoslavijo v tesnejšo gospodarsko zvezo, t. j. pravzaprav mi hočemo obnoviti stare trgovske zveze med Balkanom in med Nemčijo. Jugoslavija ima mnogo rud, ki se pa še ne izkoriščajo. Potem ima Jugoslavija mnogo lesa. Ogromne vodne sile niso izrabljene, niti za plovbo niti kot gonilna moč. Transportne težave so silne. Poljedelstvo še zdaleka ni tako razvito kakor bi lahko bilo; pri intenzivnejšem obdelovanju bi se dala produkcija znatno dvigniti. Koruza, pšenica, riž in tobak so izborne kakovosti. Mnogo srbskih vinogradnikov se je izučilo v Nemčiji. Nemško znanost in nemško obrt so Jugoslovani vedno cenili. Jako bogata je Jugoslavija na mineralnih vrelcih in toplicah. Pred vojno je bilo v Srbiji naloženega nad 250 milijonov mark kapitala. Francoske in laške konkurence se Nemčiji ni bati. Naloga „jugoslovansko-nemškega društva“ naj bo ne samo pospeševanje materijelnih ugodnosti, ampak tudi gojitev čuvstva spoštovanja in prijateljstva.

Herman Wendel, znani pisatelj in velik prijatelj Jugoslovancov, je naglašal, da „jugoslovansko-nemško društvo“ ni nikaka politična ustanova in je govoril nato o tesnih stikih nemške in jugoslovanske kulture. Obrenoviti je v 18. stoletju študiral v Nemčiji. Leopold Ranke je napisal klasično delo o srbskem ustanku. Schillerjeva dela so vsa prevedena na srbski jezik. Nemško pesništvo je tako zelo vplivalo na srbske pesnike, da so sami priobčevali svoje prvence v nemškem jeziku. Hrvatje in Slovenci imajo vsled svoje prejšnje pripadnosti pod habsburško monarhijo še tesnejše stike z nemško kulturo. Še pred 50 leti je čitala hrvaška mladina skoro le nemške knjige. Slovenci, ki so živeli skoro 1000 let v območju nemške kulture, so še danes najtesneje z njo sklenjeni. Mi se nočemo nikomur vsiljevati, tudi ne kot učitelji, hočemo pa poskusiti, da gledamo na Jugoslovane z lastnimi očmi in ne skozi avstrijske naočnike, to pa tembolj, ker se bo nekega dne Avstrija združila z Nemčijo in bomo takrat direktni sosede Jugoslovancov.

Izvajanja vseh treh govornikov so bila sprejeta z velikim odobravanjem. Nato se je konstituiral društveni odbor, v katerega sta bila izvoljena še docent dr. Gesemann v Monakovem in bivši bavarski minister dr. Köster.

K stanovanjskemu vprašanju.

Prejeli smo in priobčujemo: Ker je „Avtonomist“ jedini slovenski list, ki se res stvarno trudi za izboljšanje narodnih in ljudskih razmer v Sloveniji, mislim, da sem na pravi poti, če se k Vam obračam s prošnjo, da izvolite uporabiti v Vašem listu tudi sledeči članek o ljubljanski stanovanjski bedi.

Stanovanjski urad v Ljubljani uraduje že dve leti ali na žalost brez vidnega uspeha, ker stanovanjska beda v Ljubljani vlada še vedno v ravno tisti meri, kakor je vlada pred dvema leti, a vsa krivica tega neuspeha pripisuje se birokratičnemu poslovanju.

Moj predlog bi bil: Stanovanjski urad naj bi ne imel pravice odpovedbe stanovanj onim strankam, ki so v Ljubljano pristojne ali pa tukaj zaposlene v prid splošnega interesa občinstva, ne oziraje se na velikost zasedenega stanovanja.

Principijelno ne sme nobena stranka imeti zasedenih več sob, kakor določa svoječasno razglašena stanovanjska naredba. Stranke pa, katere bi hotele iz reprezentacijskega, ali pa iz katerega si bodi vzroka imeti v porabi več sob, kakor jim stanovanjska naredba dovoljuje, bodi jim tudi to in brez vsake ovire prosto, toda za vsako prekobilno sobo (kabineto naj bi plačale takso od 2000 K mesečno v stanovanjski fond mesto Ljubljane.

Samci ne bi smeli uporabljati kuhinje v svojih stanovanjih, marveč bi morali oddati iste s prekobilnimi sobami družinam. Tisti samci pa, ki bi bodisi iz katerega koli vzroka tudi nadalje uporabljali kuhinjo, naj bi jim bilo tudi to dovoljeno, toda plačali bi tudi za kuhinjo 2000 kron takse mesečno v stanovanjski fond.

Stanovanja zasedena za pisarne itd. naj bi se komisijsko pregledala in ugotovilo neobhodno potrebno število sob z ozirom na zaposlene uslužbenke, odnosno obrata. Za vsako prekobilno sobo neoddano sobo naj bi se plačalo 2000 kron mesečne takse v prid stanovanjskega fonda.

Kuhinje, ki se nahajajo v takih stanovanjih, naj lastniki stanovanj dajo v podnajem družinam, ali posamez-

nim vdovam principijelno za kuhinjsko uporabo, a taki podnajemniki bi mogli v kuhinji tudi stanovati. Lastnik stanovanja, ki bi ne hotel dati kuhinjo v podnajem, plača 2000 K takse mesečno v stanovanjski fond.

Lastniki stanovanj zbirajo si podnajemnike samostojno brez vsake ovire bodisi od katerekoli strani, dolžni pa so podnajemnika javiti stanovanjskemu uradu. Lastnik stanovanja, kateri si ne bi mogel podnajemnika sam preskrbeti, naj to javi stanovanjskemu uradu, kateri mu bo istih na izbiro nakazal. V slučaju, da bi se lastniku stanovanja ne bi prijavila nobena stranka in da mu tudi stanovanjski urad nobene stranke ne bi nakazal odpade predpisana taksa.

Takse v stanovanjski fond plačajo lastniki stanovanj mesečno potom hišnega posestnika (oziroma administratorja), kateri je soodgovoren za pravilno izkoriščanje prostorov in plačanja taks. Vsak začetni mesec velja kot poln.

Namen stanovanjskega fonda je zgradba stanovanjskih poslopij, ki ostanejo last mesta Ljubljane.

Na ta način mislim, da bi bilo mogoče v doglednem času priti v okoli stanovanjski bedi, ker sem prepričan, da je jako mnogo strank, ki bi na ta pritisk takoj oddale prekobilne sobe, oziroma je tudi mnogo samcev, ki posedujejo stanovanja, katera niso nikakor popolnoma izkoriščena.

Prosim Vas gospod urednik, da izvolite v Vašem cenjenem listu ta predlog priobčiti.

„Škandal z našo medicinsko fakulteto.“

V svoji zadnji številki smo prinesli na uvodnem mestu odgovor g. vseuč. prof. dr. Alfreda Šerkota na popolnoma neutemeljena izvajanja zagrebškega docenta dr. Lušičkega glede ljubljanske medicinske fakultete.

Tega članka oziroma odgovora mogoče mnogi izmed naših bralcev niso razumeli, ker gre za stvar, ki na prvi pogled ne posega globoko v naše javno življenje, v resnici pa jako globoko, če pomislimo na razmere, ki vladajo tozadevno pri nas.

Doslej so govorili o tem vprašanju v prvi vrsti samo strokovnjaki. Ker je pa cela zadeva začela segati že na politično-strankarsko polje, se čutimo dolžne, da izpregovorimo tudi mi nekaj besed o tem velevažnem slovenskem kulturnem vprašanju.

Slovenci smo se borili za svoje najvišje učilišče dolgo vrsto let. Danes imamo svoj najvišji zavod — in držimo ga in ga bomo tudi iz svoje lastne moči —, toda ta zavod še ni popoln. In kakor poprej nismo mirovali, dokler nismo dobili vseučilišča v Ljubljano, tako danes ne bomo mirovali, dokler ne dobimo **popolnega** zavoda.

Tisti deli vseučilišča — fakultete —, ki se pečajo večinoma s teoretskimi nauki, so se dali ustanoviti in izpopolniti razmeroma lahko, ker ne potrebujejo predragih učnih pripomočkov. Z medicinskim oddelkom je pa stvar drugačna. Ta znanstvena stroka je draga in zahteva mnogo pomožnih zavodov in naprav, ki veljajo znatne vsote. A ne samo to: ti zavodi zahtevajo tudi mnogo predpriprav, ki morajo biti izvedene **strokovnjaško**.

Te predpriprave smo v Ljubljani imeli. Ne bomo podarjali zaslug tistih mož, katerim se imamo zahvaliti za to; to pride pri drugi priliki, če bo in kadar bo treba. Rečemo le eno: danes je ravno po zaslugi teh mož ustvarjen v Ljubljani trden temelj za medicinsko vedo, tako trden, da nas ne bo treba biti sram ne pred samimi seboj in ne pred ostalim svetom.

Sedaj gre za to, da gradimo na tem trdnem temelju dalje. A glej čudo! V stvar, ki je **popolnoma strokovna in čisto nepolitična**, je začela stegati svoj jezik — dnevna politika!

To je neverjeten slučaj, da ne rečemo škandal. Namesto da bi bili ljudje hvaležni, da so v Ljubljani ustvarili požrtvovalni možje nekaj, kar lahko s ponosom povsod pokažemo, so se pojavili zahrbtni glasovi, ki pravijo, da **medicinske fakultete v Ljubljani sploh ni treba** in ti možakarji utemeljujejo svojo trditve s tem, da je baje v interesu „jugoslovanstva“, če se medicinska fakulteta v Ljubljani sploh ukine!! Naši fantje naj hodijo medicino študirati v inozemstvo, ali pa v Zagreb in Beograd.

Seveda če bi bila medicinska šola v Ljubljani agitijski zavod n. pr. za centraldemokrate, potem bi isti ljudje, ki danes naglašajo nepotrebno in odvišnost tega zavoda v Ljubljani, kričali na ves glas, da so v Ljubljani potrebni štirje ali pet zavodov te vrste in državna blagajna bi bila odprta na stežaj! Tako pa... ja, to je nekaj drugega!

Kdor danes pošlje svojega sina za drag denar v šolo, ta zahteva, da se sin nekaj nauči. Od zdravnikov pa ne zahtevajo tega samo starši, ampak to zahteva vsa **človeška družba**. Zato morajo študirati naši medicinci na zavodih, ki vsem modernim zahtevam odgovarjajo.

Sedaj pa pogledimo, kako je z medicinsko fakulteto v Beogradu, ki se je tudi ustanovila šele po ujedinenju, kakor ljubljanska. O tej zadevi je prinesel „Beogradski Dnevnik“ od 5. maja jako poučen članek, ki slove v izveščku:

„Mi preživljamo strašno fazo našega družabnega življenja. Vsak dan se pogrezamo v vedno večjo apatijo in indiferentnost. Nas nič več ne vznemirja, nič nas več ne goni naprej, nič nam ni milo. Cel Beograd nima vode — nihče se ne zgahe. Ni stanovanj — nihče se ne upira. Draginja raste — nihče ne protestira, ampak vsi plačujejo. Javne hudodelce puščajo v miru — nihče ne zaro-pota, nihče ne revoltira. Vse molči in trpi, kakor v orientu, v Mali Aziji, v Perziji ali pa na Kitajskem.

Daleč smo prišli. Padamo vedno nižje in nižje. Glas svobodnih ljudi se čuje vedno manj. Da je vse res tako, čeprav je to silno žalostno za našo državo in za našo znanost, nam bodi dokaz tudi škandal, ki se neopaženo odigrava že leto dni z našo (= beogradsko) medicinsko fakulteto.

Zgodovina tega škandala je kratka. Naša dežela je zdravstveno najbolj na slabem na Balkanu, pomanjkanje zdravnikov je kronično, in zato obstoja potreba po lastnem medicinskem učnem zavodu že leta. Po osvoboditvi sta se lotila te naloge, da ugodita tej potrebi, dva ambiciozna stara gospoda in sicer dr. Batut in dr. Subotić starejši. Da bi ta dva stara gospoda dobila še pred smrtjo naslov „profesor“, sta začela oblastnike prepričevati, kako je ravno sedaj ugoden čas za otvoritev medicinske fakultete (v Beogradu) in da bi bila stvar takoj urejena, če se njima poveri ta naloga.

Ker imata ta dva gospoda jako dobre zveze v družbi, sta dobila pač svoje naslove („profesor“), po katerih sta tako hrepnela, **toda Srbija je ostala brez medicinske fakultete**. Da se pa nasuje ljudem nekaj peska v oči, so uprizorili najnedostojnejšo in najškandaloznejšo komedijo tako z znanostjo in z medicino in z zgradbami in z imenovanjem profesorjev za „medicinsko fakulteto“.

Ti ljudje niso prav nič pripravili, kar je potrebno za tako delikatno in komplicirano fakulteto kot je medicinska; niso pripravili niti enega inštituta za osnovne medicinske nauke kakor za anatomijo itd. Niso pripravili niti enega laboratorija, ne enega kabineta, ne ene knjižnice. Nakupili niso niti najpotrebnejših inštrumentov in priprav za početno delo. Pripravili niso sploh nič.

Dekan (=vodja ali načelnik) medicinske fakultete dr. Batut je objavil prošlo jesen vsem, da je „medicinska fakulteta v Beogradu“ odprta in da se vrši vpisovanje dijakov. Nepoučeni študentje, ki komedije niso poznali, so se začeli takoj vpisovati v nepričakovano velikem številu. Vpisalo se jih je nad 240. Ko so pa videli, kako stvar stoji, je zahtevalo nad polovico dijakov svoje dokumente nazaj in je bežalo od te „medicine“, da ne izgubljajo časa po nepotrebnem. S poslopji za fakulteto je še huje. Takoj po vpisovanju dijakov je začela „medicinska fakulteta“ (v Beogradu) **akcija**, ki ni škandal le zaradi oskrumbe in kompromitiranja medicinskega nauka in fakultete, ampak je naravnost greh proti kulturnim pridobitvam. Kakor je znano, je imela prestolnica Srbije pred vojno svoje vojaške in civilne bolnice v poslopjih, ki so bila prava legla nalezljivih bolezni in smrti. Vsled prizadevanja najboljših srbskih zdravnikov in pametnih ljudi se je posrečilo zgraditi pred vojno na Vračarju (predmestje Beograda) moderne in dobro urejene vojaške in civilne bolnišnice. To je bil lep kulturni uspeh in znaten korak naprej in na te bolnice smo bili lahko ponosni. Pa se je začela ustvarjati medicinska fakulteta. Logično in jasno je, da je pričakoval ves svet, da bo videl poleg modernih bolnic še modernejšo zgradbo za novo medicinsko fakulteto. To je pričakoval svet že zato, da se naši novorojeni medicinski fakulteti da tudi na zunaj neko lice, da se ji poveča ugled na zunaj. Toda namesto tega se je dogodil neverjeten škandal. **Za medicinsko fakulteto so vzeli dobre bolniške zgradbe in jih izpremenili v slabe medicinske inštitute. Bolnike so pa izgnali iz dobrih poslopij v barake!**

Ravno tako je z imenovanji „profesorjev“. To gre vse **pod roko**, vse ima v oblasti neka klika, in zato je izpadlo vse slabo in neresno in škandalozno proti znanosti in proti narodu.

Ali je v naši državi še nekaj poštenih ljudi, ki bi stopili na noge takim nezmožnim „ustanoviteljem“ naše (beogradske) medicinske fakultete, da je ne bodo valjali dalje po blatu? Ali je še kaj ljudi na svetu, ki imajo oči, da vidijo, da je naša takozvana „medicinska fakulteta“ na višini maloazijskih grških fakultet v Smirni? Kje so pogrebci, da pokopljejo mrtvake, ki kakor živi mrličji grade našo medicinsko fakulteto?

Tako piše „Beogradski Dnevnik“ o tem vprašanju. Pri nas pa se najdejo ljudje, ki zabavljajo na sicer majhno, ampak vzorno ljubljansko medicinsko šolo in zahtevajo, naj se hodijo naši bodoči zdravniki učiti na šolo, kakor jo je zgoraj opisal „Beogradski Dnevnik“! Toda mi pravimo že danes, da iz te moke ne bo kruha. Mi si bomo zgradili svoje šole doma, kdor bo pa imel časa in denarja dovolj, naj si pa gre v božjem imenu še ogledat svet, če ga veseli.

**Čitajte in razširjajte Avtonomista!
Zahtevajte list po gostilnah
in kavarnah!**

Autonomistični pregled.

Kakšna naj bo ustava Karpatske Rusije? Karpatska Rusija je majhna deželica ob obronkih vzhodnega dela Srednjih Karpatov. Glavno mesto njeno je znano tudi pri nas po velikem „veleizdajniškem“ procesu, ki se je vršil v njem malo let pred svetovno vojno in se imenuje Marmaros Sziget (v gorskem jeziku). V tem procesu je igrala važno vlogo agitacija znanega ruskega panslavista grofa Bobrinskega.

Danes pripada ta deželica čehoslovaški republiki. Z ustavo čehoslovaške republike pa karpatski Rusi niso zadovoljni, ravno tako kakor Slovaki ne. Eni kakor drugi hočejo avtonomijo namesto centralizma.

Mnogo karpatskih Rusov živi tudi v Severni Ameriki. Dežela ni posebno bogata, zato je bilo in je še izseljevanje v Ameriko zelo veliko. V Ameriki imajo karpatski Rusi svojo posebno informativno pisarno v Homesteadu. V založbi te organizacije je izšla nedavno brošura pod naslovom: **Kakšna naj bo ustava Karpatske Rusije?** Brošuro je napisal bivši guverner Karpatske Rusije dr. Žatkovič.

V tej brošuri pravi pisatelj: Karpatska Rusija dela čehoslovaški republiki mnogo preglavic. Že zdavnaj je dokazano, da nasprotuje § 3. čehoslovaške ustave v mnogih točkah določbam senžermenske mirovne pogodbe. Zato je potrebno, da se čehoslovaška ustava temeljito izpremeni, in sicer z ozirom na Karpatsko Rusijo na sledeči način:

I. Splošne smernice. Karpatska Rusija se priključi čehoslovaški republiki na podlagi prostovoljne odločbe v smislu med prijateljskimi in pridruženimi državami (antanto) in med čehoslovaško republiko dne 10. septembra l. 1919. v St. Germain-en-Lay sklenjene pogodbe kot samoupravna edinica, ki uživa najširšo avtonomijo (čl. 8—13 mirovne pogodbe). Kar se pa tiče zapadnih mej Karpatske Rusije, naj jih določita čehoslovaška narodna skupščina in pa „sojm“ (pokrajinski zbor) Karpatske Rusije **pogodbno**. Ta pogodba naj se sprejme po odobritvi obeh parlamentov v ustavo čehoslovaške republike in Karpatske Rusije.

II. Zastopstvo Karpatske Rusije v narodni skupščini. Karpatsko Rusijo naj zastopa v centralni skupščini posebno zastopstvo. Ti poslanci (senatorji) naj uživajo v skupščini iste pravice kot ostali (čehoslovaški) poslanci, ne morejo pa glasovati v onih zadevah, ki so izrečno pridržane „sojmu“.

III. „Sojm“ (= pokrajinska skupščina). Sojm naj šteje 45 poslancev, ki jih volijo na podlagi splošne, enake in tajne volilne pravice po proporciji. Pasivno volilno pravico naj imajo oni, ki so rojeni v Karpatski Rusiji ali so tja pristojni, ki najmanj tri leta pred volitvami nepretrgoma tam stanujejo, ki so dopolnili 30. leto in ki imajo aktivno volilno pravico. Aktivno volilno pravico, izvedbo volitev in volilne komisije ureja zakon. Prvo zasedanje naj traja 3 leta, sledeča pa po 6 let. Župani in okrajni uradniki ne morejo biti člani sojma.

Sojm skliče enkrat na leto guverner na poziv prezidenta. Guverner ima pravico z dovoljenjem prezidenta republike sojm odgoditi ali pa razpustiti. Nove volitve morajo biti razpisane v 60 dneh in najkasneje po preteku naslednjih 60 dni mora biti sklican novi sojm.

Poslanci uživajo imuniteto. Kadar nastopijo svojo dolžnost, prisežejo. Kdor ne priseže ali pa priseže s pridržkom, izgubi mandat.

Kompetenca sojma obsega zakonodajo (legislativno in izvršilno) v vseh jezikovnih, šolskih, verskih in lokalnih zadevah avtonomnega ozemlja in pa v onih, ki jih na njega prenesejo zakoni republike. (Dr. Žatkovič se tukaj sklicuje na nekdanje razmerje med Ogrsko in Hrvatsko). V vseh drugih zadevah ima zakonodajno oblast centralna skupščina. Zakonske predloge predlaga vlada, toda pravo iniciative ima tudi sojm.

Prezident in guverner sta upravičena, da zakone za en mesec zadržita. Če pa večina sojma zakona tudi potem ne izpremeni, se mora zakon objaviti. Zakone podpiseta prezident in guverner.

Sojm varuje in nadzoruje premoženje zavodov in fondov Karpatske Rusije, vodi državne izdatke in skrbi za izpolnitev obveznosti. Premoženje dežele, fondov in naprav se sme prodati le, če to dovoljuje zakon.

IV. Eksekutiva. Izvršilno oblast v avtonomnih zadevah, kjer niso kompetentne že občine, samoupravna tela in verski zavodi, imajo avtonomni organi, v skupnih zadevah pa, državni organi.

Na čelu uprave stoji guverner, ki ga imenuje predsednik izmed treh od sojma predlaganih kandidatov. V avtonomnih zadevah je odgovoren sojmu. On izvršuje kot vrhovni avtonomni organ sojmove zakone, toda v interesu najširše avtonomije se mu lahko poverijo tudi splošne zadeve. V vseh splošnih zadevah naj bodo uradniki in sluge ako le morejo domačini.

V. V finčnih, poljedelskih in rudarskih zadevah naj skleneta sojm in pa narodna (centralna) skupščina pogodbo, ki jo odobrita oba parlamenta in ki naj tvori del ustave čehoslovaške republike in Karpatske Rusije.

Ameriški Slovaki za avtonomijo Slovakov. Čehoslovaški poslanik v Washingtonu dr. Stepanek je sklical konferenco Slovakov, da se posvetujejo, kako bi bilo mo-

goče pomagati Slovakom v Ameriki. Konferenca ni prišla v tem oziru do nobenega zaključka, pač pa je sprejela resolucijo, v kateri zahtevajo različne slovaške organizacije, naj se sprejme **Pittsburska pogodba v čehoslovaško ustavo**. Oni ne smatrajo sicer uvedbo avtonomije za Slovaško za takoj potrebno, pač pa zahtevajo, da se polagoma uvede.

Interesantno je, kako in kaj si da poročati naše „Jutro“ o avtonomističnem gibanju med Slovaki. V št. od 9. junija beremo v dopisu iz Prage: „Madžari in madžaronski Slovaki, ki dobivajo povelja iz Pešte, se silno trudijo za Slovaško „avtonomijo“. V ta namen agitirajo, potujejo v Švico k Habsburgu in drugam, sploh se na načine trudijo, da bi se Madžari zopet polastili Slovaške. O vsem tem rovarstvu je češka vlada natančno informirana ter mirno čaka na novo blamažo reakcionarcev in habsburgofilov. Važno je pri tem dejstvo, da vsi ti reakcionarni krogi Srednje Evrope računajo na pomoč jugoslovanskih avtonomistov in klerikalcev. V Pragi dobro vedo, da sta avtonomistično gibanje ter razvoj klerikalnega pokreta v Jugoslaviji umetno podpirana in vzdrževana iz krogov reakcije, s katero sta v stikih potovalna agenta Šušteršič in Sachs. Tega gibanja zato nikakor ne gre lahkomiselno prezirati.“ — V tem poročilu je pameten samo en stavek, namreč zadnji. Kar pa beremo o Habsburgu, o Šušteršiču in Sachs, je pa vendar nekoliko prehuda trditev, da bi ti ljudje imeli še tako moč, da bi lahko vodili kar cele države, kjerkoli se kažejo avtonomistična in federalistična stremjenja. Po vsem tenorju te vesti je videti, da je narejena v — Ljubljani, toda zaželjenega uspeha ne bo imela. Zgoraj imenovanih imen se namreč nihče več ne boji.

Tedenski pregled.

Volitev ljubljanskega župana je silno vplivala tudi na beogradske politične kroge, kjer so vedno verjeli, da imajo centralisti v narodu samem najmočnejšo oporo. Toda prošle občinske volitve v Sloveniji, na katerih so sijajno zmagale avtonomistične stranke, potem volitve županov v slovenskih mestih in zlasti v Ljubljani so tudi beogradskim politikom odprle oči, da ni v Sloveniji vse tako, kakor si to mogoče želi g. dr. Žerjav. Zato so slovenski demokratje mnogo izgubili na svojem političnem kreditu v Beogradu, ker niso povedali resnice bodisi iz neopravičljivega optimizma ali pa namenoma. Zato se bo srbska javnost, ki absolutno ne razume našega predvojnega boja med liberalizmom in klerikalizmom, čisto gotovo v doglednem času popolnoma drugače orientirala v svoji politiki in držanju napram Sloveniji. Tudi v Beogradu bodo spoznali, da boj za enotno in nedeljivo Slovenijo in njeno avtonomijo ni nikak prevaraten in protidržaven proces in trditi bodo, da slovenskim centralistom ne gre za nič drugega kakor za gospodstvo neznanke manjšine nad ogromno večino slovenskega naroda z državno pomočjo, ker iz svoje moči ne opravijo ničesar. Kot politično dobro izšolani ljudje bodo tudi Srbi uvideli, da v slučaju, če dobi Slovenija avtonomijo, s tem še ni rečeno, da morajo „črni klerikalci in rdeči jezuiti“ na vekomaj veke obdržati politično moč v Sloveniji, ampak da ima tudi vsaka druga stranka možnost, da pride do veljave in moči. Če za enkrat ljudstvo zaupa obsovanemu „klerikalcem“ je to pač dejstvo, s katerim je treba v demokratični (ne centraldemokratski) državi računati, toda to dejstvo še ni nobena ovira, da se ne bi smeli demokratje, komunisti itd. potegovati za zaupanje ljudstva. Komur bodo ljudje zaupali, tega bodo volili. To bodo Srbi spoznali in potem se bo dalo prav pametno pogovoriti o uredbi države, ki gotovo ni samo zato tukaj, da zasigura n. pr. dr. Žerjavu njegovo politično ekzistenco. Zakaj pa ne bi živel tudi g. Vencajz, ali pa g. Kocmur ali pa celo dr. Korošec?

Boj za ustavo je prišel v zelo kritičen moment. Prihodnji teden pride na vrsto glasovanje o upravnih razdelitvi države, ki bo odločilnega pomena. Takrat se utegne dogoditi, da bo vsa opozicija konstituanto zapustila. Srbski zemljoradniki so v skrajno napetem razmerju z vlado zaradi vladnih koncesij v agrarnem vprašanju na korist Turkom. Jugoslovanski klub preti z odhodom, ker na noben način ne bo popustil od svojega avtonomističnega stališča. Močna parlamentarna skupina komunistov je pa vladi že itak poslala svoj ultimatum, na katerega vlada ni odgovorila zadovoljivo. Ali je to večina naroda, ki še sedi oziroma bo sedela v konstituenti in ki sklepa o narodni in državni ustavi?

Zveza med Jugoslavijo in Rumunijo, katero sta sklenila prošli teden naš predsednik vlade g. Nikola Pašić in rumunski vnani minister g. Take Jonescu, ki je nalašč v ta namen prišel v Beograd, je najvažnejši vnanje-politični dogodek za našo državo v zadnjem času. S to zvezo se je takozvana mala antanta močno okrepila. Namen male antante, torej tudi jugoslovansko-rumunske zveze je ta, da se ohrani v Srednji Evropi tisto stanje, kateremu je podlaga pariški mir. Oba državnik sta pri šampanjcu sicer naglašala popolno solidarnost obeh držav, in bratstvo med obema narodoma in poudarjala sta, da nobena izmed obeh držav nima napadalnih namenov na svoje sosedo, toda mi si vendarle ne moremo kaj, da ne bi izrekli svoje bojazni, da je ta zveza z vojaško kon-

vencijo vred silno podobna nekdanji avstrijsko-laški zvezi. Notranjega sorodstva med obema državama ni, pač pa vladajo med obema narodoma huda obmejna nasprotstva. To je že slabo znamenje za trajnost te zveze. Potem pa tudi nihče ne ve, kako in kaj bo v doglednem času s pariškim mirom. Tega dokumenta ni podpisala največja evropska sila Rusija, ki bo imela prav kmalu zopet svojo veliko besedo v Evropi. Kadar bo izpregovorila Rusija, se utegne cela umetna zgradba pariškega miru podreti do tal. Za tak slučaj pa dvomimo, če bo ravnokar sklenjena zveza kaj pomagala. Trenotne ugodnosti pa utegne imeti in to je vsaj mala tolažba. Prava zveza naše države znašimi sosedi in nesosedi bo mogoča šele, ko bo tudi Bolgarija včlanjena v Jugoslavijo.

Dnevne vesti.

Gospod Stojan Protič, ministrski predsednik na razpoloženju, nam je doposlal en izvod svoje najnovejše brošure, ki jo je ravnokar izdal pod naslovom: **Oko ustava** (= okrog ustave). V tem svojem delu obširno razpravlja z njemu lastno temeljitostjo skoro vsa važna določila vladnega ustavnega načrta. Vsebinska brošura dokazuje, da je Stojan M. Protič skoro edini srbski državnik, ki se je potrudil natančno preštudirati skoro vse evropske ustave, pri tem pa ni pozabil, da se posamezne določbe evropskih ustav ne dajo kar na kratko presaditi na naša tla, ampak da je treba imeti pred očmi vedno tudi naše posebne razmere in da se je treba pri sklepanju ustave za našo državo ozirati na naš zgodovinski razvoj in na naše politične, zemljepisne in gospodarske razmere. Šele iz te sinteze moremo dobiti prilično to, kar naša država najbolj potrebuje. O knjigi bomo izpregovorili v prihodnjih številkah našega lista še kaj več in bomo prinesli najvažnejše iz nje v prevodu.

Krpo papirja imenuje centraldemokratsko časopisje izjavo za avtonomijo Slovenije, ki jo je oziroma jo bo še sklenilo na stotine slovenskih občin in kakor upamo, tudi Ljubljana. Če se prav spominjamo, so tudi na Dunaju imenovali svojčas znano „majniško deklaracijo“ krpo papirja, pa je vendar tista „krpa papirja“ prav odločilno vplivala na politično mišljenje slovenskega ljudstva. Ravno tako bo vplivala tudi izjava za avtonomijo. — Pač pa poznamo mi neko drugo stvar, ki mnogo bolj zasluži ta pridevek. Kaj bi n. pr. bilo, če bi danes ali jutri postal „Krpa papirja“ vladni centralistični ustavni načrt? „Klerikalci“ in „rdeči jezuiti“ in „komunisti“ so vsega zmožni! V celi deželi je samo „prevrat“ in „element“ in „klerikalci“! — Ježeš, ježeš!

Nov naslov za avtonomiste. Bivše glasilo slovenske inteligence „Slov. Narod“ je priobčilo zadnjo nedeljo na uvodnem mestu programatično izjavo slovenskih učiteljev, kjer so nam nadejali naslov „rdeči jezuiti“. — Tudi dobro in se hvaležno sprejme, ker veljajo jezuiti vseh barv kot zelo pametni ljudje, kar se pa o različnih „programatičnih izjavah“, čeprav prihajajo iz učiteljskih krogov, ne da vedno trditi!

Še en naslov za avtonomiste. Centraldemokratsko nas imenujejo tudi „dvokronarje“. To pa zato, ker naš list velja 2 kroni izvod. Konstatiramo da veljata tudi glavni centralistični glasili ob nedeljah — 2 kroni! Centralisti slede torej avtonomistom vsaj ob nedeljah.

Novi ljubljanski župan. Dunajska „Neue Freie Presse“ od 9. junija ima sledečo depešo iz Ljubljane: Danes se je vršila v Ljubljani volitev župana. Za župana je bil izvoljen z veliko večino izdajatelj in glavni urednik vodilnega lista Slovenije „Jugoslavija“ g. Anton Pesek. — Kaj bosta rekla nato „vodilna lista“ „Jutro“ in „Narod“?

Po županskih volitvah je prineslo glasilo dosedanjega župana „Slov. Narod“ uvodni članek z naslovom: „Italien über alles...“!

Uraden obisk. Kakor nam poročajo iz magistratnih krogov, bo novi župan ljubljanski g. Pesek te dni obiskal vse dosedanje ljubljanske trgovce in obrtnike in podjetnike in ostale dobavitelje mestne občine in jim bo osebno izročil lastnoročno pisane prošnje, naj ostanejo mestni občini še nadalje milostno naklonjeni...

Falzificirano pismo novega ljubljanskega župana. Novi ljubljanski župan g. Anton Pesek je baje naslovil na upravni svet neke ljubljanske velebanke pismo sledeče vsebine: „P. T.! Kot župan stolnega mesta Ljubljane nameravam svoje ime proslaviti s tem, da ustanovim mestno občinsko banko, in sicer z denarjem, ki je naložen v Mestni hranilnici ljubljanski. S tem denarjem dela danes prav dobre kupčije Vaš zavod. Jaz ne nameravam po Vam dobro znanem vzoru Vam naenkrat odtegniti cele mnogo milijonov znašajoče kredite in vsote in tudi ne povzročiti „runa“ na Vaše blaginje, ker bi celo gospodarsko življenje Ljubljane lahko vsled tega silno trpelo, pač pa Vas opozarjam, da stepripravljeni na odplačilo v zmernih letnih obrokih, katere prav lahko poravnate, če odtegnete subvencije različnim listom, ki po mojem strokovnjakem računu kot tiskarskega podjetnika znašajo gotovo več kakor pa povračilni obroki, ki jih bom zahteval.“ — Kakor smo se informirali na pristojnem mestu, je to pismo čisto navaden falzifikat.

Komu boš zaupal Ljubljano? Te besede smo čitali na demokratičnih lepakih na dan občinskih volitev v Ljubljani. „Ali Vencajzu, ali Ogrinu ali celo Pesku? — Usoda je hotela, da je danes v Ljubljani župan ravno „Celo“ — pesek!

Brezglava nedoslednost. „Slov. Narod“ od sobote 11. t. m. ima uvodni članek z naslovom: Naše vseučilišče — kjer beremo med drugim: „Amputirali so od našega narodnega telesa precejšnji del, in za ostali del tega narodnega telesa je nastala moralna dolžnost, da vzdrži duševno vez med amputiranim delom in seboj, sicer preneha krvotok, organska zveza našega narodnega telesa, v svojih udih med seboj in s tem tudi nastane narodna smrt. Slovenska univerza mora postati oni faktor, ki bo spajal vse Slovence v eno mogočno edino stranko, ki naj bi bila nič drugega kot — slovenska. V slovenski univerzi naj se koncentrirajo vse duševne sile našega naroda. Mi hočemo živeti in bomo živeli. A kakor telo brez duše, in to kulturno dušo našega slovenskega naroda naj reprezentira univerza, naš ponos, naše upanje v boljšo bodočnost. Slovenska univerza nima samo pomena kulturnega središča našega naroda, slovenska univerza mora biti tudi duša našega narodnega telesa. Univerza v Ljubljani mora vezati vse dele našega razdeljenega naroda...“ — Tukaj piše centralistično glasilo popolnoma v prevratno-slovenskem tonu. V isti številki omenjenega lista pa čitamo med „dnevniimi vestmi“ na prvem mestu: „Iz klerikalnih vrst smo izvedeli, da nameravajo klerikalci pri prvi redni seji občinskega sveta postaviti predlog, naj se občinski svet izreče za avtonomistično ureditev naše države. Klerikalci zatrjujejo, da bodo v zmislu sklenjenega dogovora glasovali za njihov predlog narodni socialci, komunisti in tudi socialni demokratje. Skupina socialno demokratičnih občinskih odbornikov bo glasovala za klerikalno resolucijo, vključno temu, da je vodstvo socialno demokratične stranke izdalo navodilo za svoje zastopnike v občinskih odborih, naj ne glasujejo za avtonomistične deklaracije. Znano nam je sicer, da se socialno demokratiška skupina občinskih odbornikov pod vodstvom g. Kocmurja narahaja baš v najboljših odnosih z vodstvom socialno demokratične stranke, vendar dvomimo, da bi bila klerikalna trditev resnična, da bodo Kocmurjevi tovariši glasovali za avtonomistično resolucijo.“ Mi pa ne dvomimo prav nič. G. Kocmur je bil namreč sploh prvi občinski odbornik v Sloveniji, ki je predlagal še v starem občinskem svetu resolucijo za avtonomijo, ki je pa tedanj podžupan ni hotel dati na glasovanje. Če ostane g. Kocmur sebi dosleden, bo na svoji resoluciji vztrajal. — Toda čudna mora biti zmedenost v demokratičnih vrstah, da njihovo glavno glasilo piše spredaj tako, zadaj pa tako.

Izdajatelj: ALBIN PREPELJUH. — Odgovorni urednik: JOŽE PETRIČ. — Tiska: Tiskarna J. BLASNIKA NASL. V LJUBLJANI.

Gospodarstvo.

Proti avtonomiji.

Boj proti pokrajinskim avtonomijam se vodi v prvi vrsti pod vplivom strankarske politike in tako pride glavni moment, ki bi moral biti v prvi vrsti za presojo stvari merodajen, namreč gospodarski, potisnjen v ozadje ter dobi stremiljenje in vtis strankarskega boja. Tako smo zašli v naš stari greh, da ne ločimo več gospodarske in strankarske koristi. Če se odloči večina konstituante za centralističen sistem, s tem še ni rečeno, da se je odločila večina za boljši del in da je treba avtonomistom zagnati puško v koruzo. Prihodnost sama bode pokazala, če je treba spremembe. Vsekako je zastopnikom enega in drugega mnenja prosto zbirati dokaze za in proti in tako tudi protidokaze.

Glavno glasilo zagovornikov centralizma „Jutro“ je pričelo v boju proti avtonomističnim težnjam s kritiko bivšega deželne odbora kranjskega. Tenor njegovega dokazovanja je: Deželni odbor je delal kupčije in sicer navaja zlasti nakup švicarskih krav. Pri teh kupčijah se je pogodil plačati kupnino koncem l. 1921., a krave je tedanjih cenah ter tako zakrivil večmilijonsko škodo. Ta slučaj naj dokazuje nevarnost v avtonomističnih upravljalih. Najprej je pogrešno bivšo avstrijsko upravo deducirati pa naše razmere, drugič pa se pri takem dokazovanju prav lahko zgodi, da za vsak posamezni slučaj škode, ki je bila provzročena v Avstriji po avtonomističnih upravljalih dobi odgovor deset slučajev, ki so nesrečno končali in sicer prav zato, ker jih je centralna vladna brez ozira na avtonomne oblasti izpeljala. Vendar ni treba v zagovoru avtonomije posegati v avstrijsko upravo, ko imamo doma sami dovolj slučajev, ki govore proti centralizmu v gospodarstvu. Morem navesti popolnoma analogen slučaj kot je Jutrov, a tu ne proti avtonomiji, temveč proti centralizmu. Kakor je deželni odbor najel posojilo na poznejše plačilo v inostranstvu, tako je naša centralna vlada najela v inostranstvu ogromno vsoto 15 milijonov dolarjev za nakup hrane. Ko je deželni odbor izvršil naročilo, je menda vedel potrebo v deželi, ko pa je centralna vlada izvršila naročilo ni imela nikakega pregleda o potrebi, kajti če bi ga imela, potem bi gotovo ne naročala fižola in masti, katera oba predmeta so izvozniki v času, ko so nam jih Amerikanci pošiljali, izvažali v inostranstvo. Deželni odbor je napravil recimo po „Jutru“, škode 6 milijonov ter s tem dal orožje proti avtonomistom, a centralna vlada je s svojo kupčijo dala neprimerno hujše orožje proti centralizmu. Ko je bilo posojilo najeto, je bil kurz dolarja največ 20 K, a po dveh letih v času zapadlosti 150 K, — tedaj razlika nič manj kot 130 krat, 15 milijonov kron, kar pomenja okroglo 2 milijarde kron in to ne računajoč okolnost, da so bile velike množine blaga prodane iz-

pod nabavne cene. Kaj nam dokazuje ta kupčija? Vlada je naročevala za celo državo, razmeru ni poznala in tako je prišlo, da je naročilo največ blaga, ki bi ga lahko v državi sami kupil. Tako je država za drago zlato uvažala predmete, ktere so pozneje izvozniki za krone morali izvažati. Taki argumenti, kakor so se jih pričeli centralisti posluževati proti avtonomistom torej ne drže. Važno je, da oba slučaja spadata po svoji naravi ravno v tisti resort, ki je bil prvi odvzet pokrajinski avtonomiji in centralistično urejen.

Prav ta resort, namreč prehrana, pa nam tudi sicer daje dokaze, da se ne da uspešno voditi samo iz enega centra. Morda je to samo slučaj, vendar pa je dejstvo, da so tisti predstavitelji prehrane v posameznih pokrajinah, ki v teoriji stoje na centralistični uredbi države, v praksi hodili popolnoma nasprotno smer in s tem samim dali obsodbo svojim teoretičnim zahtevam. Ravno ta okolnost pa, da so hodili svoja pota, — danes bi rekli centralisti separatistična pota, — pa je imela za posledico, da je bila prehrana prilično dobra in na vsak način mnogo boljša kot tam, kjer so slepo sledili naredbam centralne vlade. Bili so n. pr. časi, ko se trgovina, zatrtja v vojski, ni mogla v odstranitev prehranbene mizerije uspešno udeležiti, a centralna vlada je ovrгла vse ovire slobodne trgovine. Hrvatska upa, da je neprimerno bogatejša in je v pogledu produkcije napram Sloveniji pravi magnet, je v hipnem prehodu sledeč centralistični uredbi imela nebroj kriz, dočim je revna Slovenija, ker se ni slepo uklonila, težkoče lahko premagala. oKlobocije, v ktere je zašlo ministrstvo za prehrano, so imele glavni vzrok v tem, da se jeresort uvedil centralistično, mesto da bi se dalo pokrajinskim vladam možnost samostojnega nastopa. To velja o prehrani, a drugi del ministrstva, namreč obnova, pa je centralna ureditev naravnost upropastila in zaključila z ogromnimi zgubami za državo. Kake so te izgube, bode odkrila šele likvidacija, če se bo upala vlada s pravo sliko na dan. Podan pa je v tej nesreči dokaz, da je naša vlada, ki obeta sicer donekle, a kje ne vemo, posameznim oblastem samoupravo, s centralizmom samo v enem resortu toliko škode napravila, da bi samo izguba tega resora mogla, če bi jo ne bilo, spremeniti relacijo dinarja za 1 četrtino napram kroni.

Stojim na načelu, da so zadeve, ki spadajo v rešitev samo v centrali, a druge zopet morajo biti decentralizirane urejene in le vprašanje, ktere zadeve treba uvrstiti v eno ali drugo kategorijo, bi smelo biti predmet razmotrivanja.

I. I.

Mali oglasi.

Sveže telečje meso za pečenko po 20 K za kg. Od 106 v tukajšnji mestni klavnic zaklanih prvovrstnih telet prodaja se v Šolskem drevoredu na Predovičevi, Smoljanovi in Krašovčevi stojnici.

Damsko kolo „Waffenrad“, predvojno blago, na 4 prestave, se prod. — Naslov pove Uprava Avtonomista. 1

Blago za moške 3 m K 300. Za ženske 5 m K 225. Razpošilja J. Dolinar, Sora. Medvode. 3

Prodajam po nizki ceni glasovir, eno stiskalnico za olje, ter stroj za obsevanje ješprena in kaše. Pavel Sedej, Javornik. 3

Proda se hiša z 2 stanovanjema in vrtom v Slovenjem gradu. Cena 30.000 Din. Naslov pove uprava „Avtonomista“. 1

Gospodarska zveza, centrala za skupni nakup in prodajo

registrovana zadruga z omejeno zavezo

v Ljubljani, Dunajska cesta št. 29

ima na zalogi špecerijske predmete, kolonijalno blago, vse vrste žita, moke i. t. d. prvovrstno češko in angleško manufakturno, najboljši splitski cement, lahki in težki bencin, vsakovrstne poljedelske stroje in železnino, kakor grablje, kose, lopate, krampe, žage i. t. d. Največja izbira vseh vrst mesnih izdelkov, pristnih kranjskih klobas ter domače masti, najfinejša vina domača in banatska. Lastna zeljarna. Izdelovanje mila in sveč v svoji tovarni. Nakup in prodaja vsakovrstnega lesa. Lastne žage.

Zadružna Gospodarska banka d. d. v Ljubljani

Podružnice: Djakovo, Maribor, Sombor, Split. Ekspozitura: Bled.

Vabilo na subskripcijo delnic tretje emisije.

Vsled sklepa občnega zbora, da se zviša delniška glavica od 8.000.000 na 24.000.000 kron z izdajo novih delnic v nominalni vrednosti 16.000.000 kron se daje na javno subskripcijo

40.000 (štiridesettisoč) delnic po 400 K nominalne vrednosti pod nastopnimi pogoji:

1. Kurz nove emisije je K 520— tel quel za optirane in neoptirane delnice.
2. Dosedanji delničarji imajo predpravo, da prevzamejo vse delnice tretje emisije in zato se jim nudita za eno delnico prve ali druge emisije dve delnici tretje emisije po kurzu K 520— tel quel.
3. Ev. neoptirane delnice bo razdelil upravni svet med one podpisovalce, ki nimajo pravice opcije.
4. Subskeptična mesta so:

Zadružna gospodarska banka d. d. v Ljubljani, Dunajska cesta št. 38.

Podružnice Zadružne gospodarske banke v Djakovem, Mariboru, Somboru in Splitu ter ekspozitura na Bledu.

Sveopća zanatlijska banka d. d. v Zagrebu in njena podružnica v Karlovcu.

5. Supskripcija traja od 1. junija do incl. 30. jun. 1921.

6. Subskribent mora izkupilo za podpisane delnice pri prijavi polno v gotovini vplačati, sicer njegova prijava ne bi prihajala v ozir.

7. Dosedanji delničarji, ki hočejo uveljaviti svojo opcijsko pravico, morajo predložiti pri prijavi ali originalne delnice ali začasna potrdila o dodelitvi delnic 1. oz. 2. emisije.

8. Dodelitev delnic po končani subskeptičji si popolnoma pridržuje upravni svet.

9. Nove delnice so deležne dividende od 1. jul. 1921 in opremljene s kuponom za pol leta od 1. julija do 31. decembra 1921.

10. Vsakemu subskribentu bo izdala Zadružna gospodarska banka potrdilo o številu subskribiranih delnic in o celokupnem vplačanem znesku. Po dodelitvi delnic se izroče subskribentom proti vrnitvi potrdil originalne delnice ali začasna potrdila o številu dodeljenih delnic. Začasna potrdila se kasneje zamenjajo za orig. delnice.

11. Subskribentom, katerim se niso mogle dodeliti delnice ali ne v subskribirani višini, se vrne tozadevni znesek oz. prebitek 15. julija 1921.

12. Kolikor znaša izkupilo za novo izdane delnice več kakor njihova nominalna vrednost, pripade v smislu § 7 pravil po odbitku emisijskih stroškov rezervnemu zakladu.

V Ljubljani, meseca maja 1921.

Upravni svet

Zadružne gospodarske banke d. d. v Ljubljani.